

Gezicht op Katwijk met het Groot Badhotel op de achtergrond

Kasparus ('Kaspar') Karsen (1810-1896)

Katwijk's Museum

Katwijk

Ca. 1860. Olieverf op doek, 57 x 92 cm

Gesigneerd, rechtsonder: *K Karsen*

Herkomst: veiling Christie's Amsterdam, 29 april 2003, nr 184

Op een veiling van 19de-eeuwse schilderijen bij Christie's Amsterdam heeft het Katwijk's Museum dit jaar dankzij de genereuze steun van de Vereniging Rembrandt een fraai schilderij van Kaspar Karsen kunnen verwerven. In 1991 werd dit werk eveneens bij Christie's Amsterdam geveild. Toen werd het afgebeelde tafereel abusievelijk herkend als een *Gezicht op het Von Wied paviljoen Scheveningen met vissersvolk*. Het betreft echter een nogal bijzonder gezicht op het dorp Katwijk. Het op het duin gelegen en inmiddels niet meer bestaande Groot Badhotel werd indertijd blijkbaar aangezien voor het Scheveningse Von Wied paviljoen.

KARSEN EN KATWIJK

De Amsterdamse kunstenaar Kaspar Karsen werd al op vrij jonge leeftijd in binnen- en buitenland gewaardeerd om zijn prachtig geschilderde en rijk gedetailleerde stads- en riviergezichten. Een tocht langs de Rijn en Donau in 1837 leverde hem voor jaren een keur aan (romantische) onderwerpen. Hij schilderde op basis van getekende studies van actuele situaties ook menig gefantaseerd stadsgezicht, waarbij hij altijd bijzondere aandacht besteedde aan een dramatische lichtval. In de tweede helft van de 19de eeuw raakte zijn schildersloopbaan enigszins in het slop, mede als gevolg van de meer vernieuwende kunstbewegingen die eenvoudiger onderwerpen en een spontanere verfoets voorstonden. Ondertussen moest Karsen vijftien kinderen onderhouden (uit drie huwelijken), waardoor hij zich in zijn latere leven genoodzaakt zag als fotograaf en tekenleraar wat bij te verdienen. Een van die leerlingen was zijn zoon Eduard Karsen (1860-1941), die later een weliswaar klein maar zeer poëtisch geschilderd oeuvre zou nalaten. Omstreeks het jaar dat Eduard werd geboren, schilderde zijn vader het *Gezicht op Katwijk met het Groot Badhotel*.

Karsen verdeelde het redelijk forse schilderij in een donkere, schaduwrijke voorgrond en een zonnig middenplan. Een licht bewolkte hemel met veel blauw versterkt het zomerse effect. Op de voorgrond zien we het zogenaamde Mallegat. Links van het doorkijkje naar de duinen in de achtergrond staan twee voormalige kapiteinswoningen. Rechts, op een hoog duin en badend in het zonlicht, ligt het statige, in 1845 gebouwde Groot Badhotel, afgebroken in 1932. Het schilderij toont de situatie van voor de grote

verbouwing in 1864. Op de voorgrond, rechts van het Mallegat, ligt in de schaduw van een wolk een visserswoning op een duin. Links achter deze visserswoning is nog een stuk dak van een tweede, lager gelegen huis zichtbaar. Ten tijde van de vervaardiging van het schilderij werd dat bewoond door de zeeman Willem Zuijderduijn.

kreeg. Het was gelegen ter hoogte van de huidige Tramstraat en lag zuidelijker dan het tussen 1876 en 1879 aangelegde en nog bestaande Prins Hendrikkanaal. Rond 1880 was het Mallegat geheel gedempt door de aanleg van straten en panden. Het zou tot 1903 duren voor de huidige uitwatering werd gegraven aan de

Dit pand heeft het Groot Badhotel nog overleefd en zou pas in de jaren zeventig van de 20ste eeuw worden gesloopt. Van de situatie op het schilderij is nu helemaal niets meer over.

VERANDERINGEN

Het Mallegat werd in de 16de eeuw gegraven als Rijnlands uitwatering. In 1572 vond in het bijzijn van de dijkgraaf de eerste lozing plaats. Deze uitwatering verzandde echter al snel waardoor het de bijnaam Mallegat

noordkant van het dorp en Rijnlands water weer naar zee kon stromen.

Het Badhotel werd in 1845 op initiatief van de badarts Büchner met geneeskundige doeleinden gebouwd. De ligging aan de noordkant van het dorp, hoog op een duin en op geruime afstand van de bebouwing, versterkte het elitaire karakter van het gebouw. Er was aanvankelijk weinig animo voor, ondanks de nodige reclame en een omnibusverbinding met Leiden. Het gebouw werd ver-

Gezicht op het Groot Badhotel te Katwijk, ca. 1870
Foto afkomstig uit: J.P. van Brakel, *Katwijk in Tachtig*, Katwijk 1982

kocht aan Baron van Wassenaer van Catwijck, die de beide zijvleugels van het hotel in 1864 van een extra verdieping voorzag. Zo raakte het Groot Badhotel zijn elegante verschijning kwijt. Toch had het hotel sfeer en ging het beter lopen na de komst van zes badkoetsen op het strand en de opening van een bier- en koffiehuis, het Paviljoen. Ook kwamen er steeds meer kunstenaars naar Katwijk. In 1883 ontving het Badhotel 603 badgasten en in 1899 was dit aantal bijna verdubbeld. Onder hen waren vele 'artisten' uit met name Duitsland, Engeland en Amerika. In 1932 werd het Groot Badhotel gesloopt om na afgraving van het duin plaats te maken voor een nieuw hotel aan de Boulevard, appartementen en een weg naar zee, de Wilhelminastraat.

KATWIJK IN DE SCHILDERKUNST

In de collectie schilderijen van het Katwijks Museum/Genootschap Oud Katwijk neemt het aangekochte schilderij een bijzondere plaats in. Het vissersdorp Katwijk werd door kunstenaars reeds in de 17de eeuw vastgelegd maar zou pas rond 1880 uitgroeien tot een kunstenaarsdorp waar vele schilders woonden en werkten. Van de bloeiperiode tussen 1880 en 1915 toont het Katwijks Museum vele fraaie schilderijen, waaronder werk van D.A.C. Artz, B.J. Blommers, H.W. Jansen, G.A.L. Morgenstjerne Munthe, Willy Sluiter, Jan Zoetelief Tromp en Jan Toorop (een bruikleen van het Stedelijk Museum Amsterdam), maar ook van enkele buitenlandse kunstenaars, onder wie de Duitsers Hans von Bartels, Arthur Feudel en German Grobe, de Belg Edgard Farasyn en de Amerikaan Charles Paul Gruppe. Deze kunstenaars waren vooral geïnteresseerd in het vissersleven met de

bomschuiten en de visafslag op het strand, en de in klederdracht gestoken bevolking. Uit het begin van de 19de eeuw kan het Katwijks Museum slechts een beperkt aantal werken laten zien, waaronder een groot schilderij van W.A. van Deventer in bruikleen van het Instituut Collectie Nederland en een werk van Emil Neumann, dat in het verleden eveneens werd aangekocht met steun van de Vereniging Rembrandt. Beide schilderijen tonen Katwijk aan Zee vanaf het strand. Bij het schilderij van Kaspar Karsen wordt nu juist het dorp vanuit het oosten getoond, een voorstelling die we zelden tegenkomen.

In 1872 schilderde Karsen een ander Katwijks tafereel, namelijk de Oude Kerk gezien vanuit de Kerksteeg. Dit werk bevindt zich in particulier bezit en was in 1995 te zien in het Katwijks Museum op de grote overzichtstentoonstelling *Katwijk in de schilderkunst*. Het museum is zeer verguld dat het nu zelf een prachtig en toepasselijk voorbeeld van Karsens schilderkunst definitief aan de collectie heeft kunnen toevoegen. Nadat het is schoongemaakt en de lijst is gerestaureerd, krijgt het een permanente plaats in de vaste presentatie waarin Katwijk als kunstenaarsdorp wordt belicht. Het Katwijks Museum/Genootschap Oud Katwijk is dan ook bijzonder trots op deze nieuwe aanwinst, die wij met steun van de Vereniging Rembrandt hebben kunnen verwerken. ♦

André Groeneveld

Literatuur

- J.P. van Brakel, *Katwijk in Tachtig*, uitgegeven door het Genootschap Oud Katwijk in 1982
- J.P. van Brakel, *Vissen in vrijheid*, uitgegeven door het Genootschap Oud Katwijk in 1988
- C. Blotkamp, R. Bionda (red.), *De schilders van tachtig*, tent.cat. Amsterdam (Van Gogh Museum) 1991, pp. 211-212
- D. Bieber e.a., *Katwijk in de schilderkunst*, tent.cat. Katwijk (Katwijks Museum) 1995